

Bilaga 3. Avfallsplan 2018- 2022 Uppföljning

Avfallsplan 2023-2030

Förvaltning: Samhällsbyggnad

Författare: Avfallsverksamheten

Innehåll

1	Inledning	3
2	Syfte	4
3	Mål i Skellefteå kommuns avfallsplan 2018-2022	4
3.1	Klättra upp för avfallstrappan	4
3.2	Förebygga resursslöseri	4
3.3	Minska hushållsavfallets farlighet	4
4	Sammanfattning av resultat	5
4.1	Klättra upp för avfallstrappan	5
4.2	Förebygga resursslöseri	5
4.3	Minska hushållsavfallets farlighet	6
5	Resultat och genomförande av aktiviteter	7
5.1	Klättra upp för avfallstrappan	7
5.2	Förebygga resursslöseri	10
5.3	Minska hushållsavfallets farlighet	12
6	Diskussion och sammanfattning	14

1 Inledning

Skellefteå kommun är en kommun med växtvärk. Sen Avfallsplanen antogs 2018 har mycket hänt. Industrier flyttar hit, byggkranar syns överallt för att förtäta, förbättra och utveckla och göra plats för det ökande invånarantalet. Mitt i allt detta ska vi också tänka på att minska avfallet, minska konsumtionen och jobba för att komma högre upp i avfallstrappan och nå upp till globala och lokala hållbarhetsmål. Strax efter att planen antogs beslutades om ändringar i Förordning (2018:1462) om producentansvar för förpackningar. Denna innebar att producenterna skulle ta hela det ekonomiska och praktiska ansvaret för bostadsnära insamling. De planer kommunen hade på att införa fastighetsnära insamling sattes därför åt sidan. Förordning (2018:1462) om producentansvar för förpackningar fick inte den effekt som var tanken. En ny promemoria, "En förbättrad förpackningsinsamling – nya roller för kommuner och producenter M2021/02118", är, då denna utvärdering gjordes, ute på remiss där förslaget är att producentansvaret ska vara kvar men där insamlingen av förpackningar ska skötas av kommunerna.

Avfallsplanen är uppbyggd med tre övergripande mål, mätbara mål som tillhör temat samt möjliga aktiviteter för att uppnå dessa mål.

2 Syfte

Enligt miljöbalken ska renhållningsordningen, där avfallsplanen är en del, revideras vart fjärde år. Avfallsplanens mål sattes för fyra år för att då kunna justeras utefter samhällets förändringar. Utvärderingen görs nu för att se om målen har potential att nås till slutet av 2022 och för att ge stöd i arbetet med att ta fram en ny avfallsplan.

3 Mål i Skellefteå kommuns avfallsplan 2018-2022

3.1 Klättra upp för avfallstrappan

1. Senast år 2022 ska mängden restavfall minska till 135 kg/invånare och år från 196 kg/invånare och år (2017)
2. Senast år 2022 ska nettomängden återbrukat material inklusive textilier öka till 11 kg/invånare och år från 5,4 kg/invånare och år (2017)
3. Invånarnas medvetenhet om avfallsförebyggande åtgärder och återbruk ska öka från år till år.
4. Nedskräpning i stad och natur ska årligen minska

3.2 Förebygga resursslöseri

1. Senast år 2022 ska mängden insamlat matavfall öka till 69 kg/invånare och år från 52 kg/invånare och år (2017)
2. Senast år 2022 ska mängden felsorterade förpackningar och tidningar i restavfallet minska till 42 kg/invånare och år från 80 kg/invånare och år (2017)
3. Senast 2022 ska alla transporter för insamling av hushållsavfall vara fossilfria.

3.3 Minska hushållsavfallets farlighet

1. Senast år 2022 ska inget farligt avfall eller el-avfall förekomma i hushållets restavfall
2. Senast år 2022 ska invånarnas attityd och medvetenhet kring farligt avfall och el-avfall öka från 2016 års nivå.

4 Sammanfattning av resultat

4.1 Klättra upp för avfallstrappan

Mål	Uppfyllelse	Kommentar
Senast år 2022 ska mängden restavfall minska till 135 kg/invånare och år från 196 kg/invånare och år (2017)	Nej	2020 års siffra: 179,9 kg/invånare och år Utfall 2021: 185 kg/invånare och år
Senast år 2022 ska nettomängden återbrukat material inklusive textilier öka till 11 kg/invånare och år från 5,4 kg/invånare och år	Nej	2020 års siffra: 3,52 kg/invånare och år Utfall 2021: 3,6 kg/inv,år
Invånarnas medvetenhet om avfallsförebyggande åtgärder och återbruk ska öka från år till år	Delvis	ÅVC-korts utbildning har bidragit till ökad medvetenhet om förebyggande och framför allt återbruk.
Nedskräpning i stad och natur ska årligen minska	Nej	Statistik saknas

4.2 Förebygga resursslöseri

Delmål	Uppfyllelse	Kommentar
Senast år 2022 ska mängden insamlat matavfall öka till 69 kg/invånare och år från 52 kg/invånare och år	Nej	2020 års siffra: 65,3 kg/invånare och år Utfall 2021: 56 kg/inv,år
Senast år 2022 ska mängden felsorterade förpackningar och tidningar i restavfallet minska till 42	Delvis	2020 års siffra: ca 35% av mängden restavfall = 63 kg/inv, år enl plockanalys 2020.

kg/invånare och år från 80 kg/invånare och år		
Senast år 2022 ska alla transporter för insamling av hushållsavfall vara fossilfria	Delvis	Samtliga bilar för insamling drivs i huvudsak av fordonsgas tillverkad i kommunens biogasanläggning. Entreprenörens fordon drivs delvis av fossilfria bränslen.

4.3 Minska hushållsavfallets farlighet

Delmål	Uppfyllelse	Kommentar
Senast år 2022 ska inget farligt avfall eller el-avfall förekomma i hushållets restavfall	Delvis	Enligt 2020 års plockanalys har det farliga avfallet restavfallet genomsnittligt ökat medan el-avfallet minskat något.
Senast år 2022 ska invånarnas attityd och medvetenhet kring farligt avfall och el-avfall öka från 2016 års nivå	Delvis	I linje med tidigare undersökningar.

5 Resultat och genomförande av aktiviteter

5.1 Klättra upp för avfallstrappan

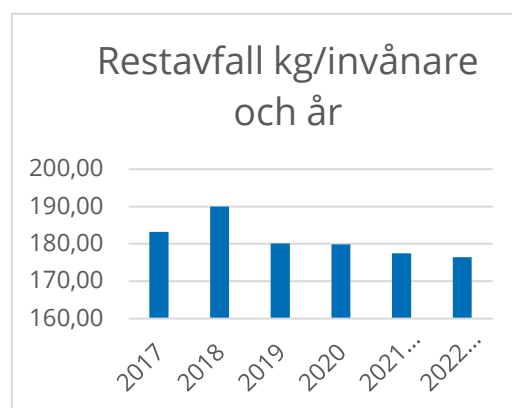
2017: 35%

2020: 39% - Avfallsindikator från Avfallwebb visar på en ökning

1. Senast år 2022 ska mängden restavfall minska till 135 kg/invånare och år från 196 kg/invånare och år (2017)

Restavfallsnivåerna har inte sjunkit så mycket som önskat. En teori kan vara att det under 2020 och 2021 varit rekommenderat att jobba hemifrån vilket genererat mer hushållsavfall. Pandemin har också ökat användandet av engångsprodukter som inte kunnat materialåtervinnas. Detta på grund av smittorisk. Denna trend har också visat sig på grovavfallet på återvinningscentralerna.

Prognosen för 2022 är väldigt osäker och baserar sig på samma mängd avfall som 2021 med en befolkningsökning i paritet med den under 2021.

Listade möjliga aktiviteter till målet och utförande av dessa

- Informationskampanjer riktade till skolbarn, nyanlända, verksamheter och fastighetsägare
- Arbeta med attitydpåverkan
- Säkerställa att källsortering finns i kommunens alla verksamheter och lokaler
- Undersöka möjligheten att sortera i offentliga miljöer
- Genomföra test för fastighetsnära insamling för villaområden
- Förändra den miljöstyrande taxan till att spegla kommunens insamlingsmål

Under 2019 till halvåret 2020 genomfördes skolbesök, samarbete med Exploratoriet för skolor, studiebesök på biogasanläggningen och besök hos grupper med nyanlända, bostadsrättsföreningar och pensionärsföreningar. Efter halvåret 2020 ställdes alla studiebesök och skolbesök in pga pandemin.

Under 2019 påbörjades ett arbete om källsortering i kommunala verksamheter tillsammans med representant från kommunala verksamheterna Miljö och Fastighet. Det påbörjades i skolorna där gymnasielokalerna fick upprustade/nya källsorteringskärl för pappersförpackningar, plastförpackningar, matavfall och restavfall. För att motivera och samla på bra exempel kontaktades Lövångersskolan där de tidigare jobbat med sortering i korridorerna för alla åldrar. Floraskolan höll på att byggas och ett samarbete inleddes och

resulterade i sorteringsmöbler samt en ny vision för sortering i nya och renoverade lokaler i kommunal förvaltning vilken kompletterar 2002 års Policy och riktlinjer för sortering i kommunens lokaler.

Avfall Sverige startade 2019 en kampanj, 25/25, för att minska avfallet som Skellefteå, tillsammans med ca 90 andra kommuner, har antagit. Det innebär att den totala mängden avfall, mat- och restavfall, ska minska med 25 % till år 2025.

Detta går i linje med det mål som beslutades om i Avfallsplanen. Avfallsverksamheten har arbetat på olika sätt för att nå en lägre avfallsmängd.

Under perioden har avfallsverksamheten tillsammans med VA tagit fram utbildningsmaterial till kommunens gemensamma skolsite. Denna har bara använts ett fåtal gånger då Coronapandemin gjorde att alla skolbesök och studiebesök pausades. Ett fåtal besök har gjorts hos verksamheter och fastighetsägare samt PRO-föreningar.

Genom den informationskampanj som avfallsverksamheten startade 2020 tog det anlitade företaget fram en målgrupp vi kallar "Komfortälskarna". Det är de som är medvetna om att en bör sortera men orkar inte, anser att någon annan ska lösa problemet åt dem. Kampanjen handlar om att ändra deras attityd till sortering genom att hitta lösningarna eller få dem att hitta lösningarna själva.

Test med viktmätning har pågått sedan 2020 och information med nudgeing har pågått under 2021 till en körlistegrupp på ca 400 hushåll. Syftet har varit att se hur hushållen påverkas av att se statistik på sitt avfall och om det ger en ökad vilja att minska avfallsmängden. Informationen har haft olika fokus – Förpackningar, matavfall och generell information om avfall och viktmätning. Med hjälp av viktmätningen blir det tydligt vilka som nyttjar sina bruna kärl och vilka som slänger mycket förpackningar och mat i det gröna kärlet för restavfall. Med hjälp av den data som genereras av viktmätningen ger större möjlighet att nå ut till rätt personer vid rätt tillfälle.

2. Senast år 2022 ska nettomängden återbrukat material inklusive textilier öka till 11 kg/invånare och år från 5,4 kg/invånare och år (2017)

Nettomängden återbrukat har minskat under perioden. Anledning?

Listade möjliga aktiviteter till målet och utförande av dessa

- Informationskampanjer för återbruk
- Informationskampanjer för minskad konsumtion
- Främja projekt med återbruksinriktning
- Undersöka möjligheten att förändra grovavfallshämtningen i kommunen.

Samarbetet med Solkraft Rondellen har fortsatt och utvecklats under perioden. Under perioden har alla återvinningscentraler fått tillgång till en återbrukscontainer som Solkraft

Rondellen tömmer. De återvinningscentraler som får in mest material är Ursviken och Burträsk. Degermyrans avfallsanläggning och återvinningscentral har, med sin återbruksmottagning fått in mer än någon annan återvinningscentral, denna är också bemannad större delen av öppethållandetiden.

Under 2018 och 2019 genomfördes en ändring i grovavfallsinsamlingen med hämtning en gång per år istället för två gånger per år. Detta resulterade i ett utökat samarbete med Solkraft Rondellen att även kunna hämta grovavfall mot en ersättning.

Solkraft Rondellen har sen 2020 även tagit emot en begränsad mängd textilier för försäljning och förädling. Tidigare har detta skickats vidare till andra återbruksaktörer.

Avfall Sverige presenterade 2018 en rapport som visar att ca 20% av det som slängs i containern för Brännbart på återvinningscentralerna skulle ha kunnat återbrukas. Detta uppmärksammat den skyldighet vi som avfallshanterare har att även fånga upp det som slängs till energiåtervinning.

3. Invånarnas medvetenhet om avfallsförebyggande åtgärder och återbruk ska öka från år till år

Listade möjliga aktiviteter till målet och utförande av dessa

- Informationskampanjer för återbruk
- Informationskampanjer för minskad konsumtion
- Uppdatera hemsidan till att vara mer informativ och inspirerande till återbruk
- Arbete med evenemang som uppmärksammar och fokuserar på återbruk

Sen oktober 2019 har avfallsverksamheten öppnat upp Bureå återvinningscentral vid obemannade tider. För att få tillgång måste invånaren eller fastighetsägaren genomgå en timmes utbildning i hur och varför hen ska sortera på återvinningscentralen. En del av denna utbildning utgörs av information kring återbruk och hur viktigt det är att vi tar vara på de resurser vi redan har. Sen oktober har ytterligare fyra återvinningscentraler öppnat upp för tillgång vid obemannade tider och de två sista är planerade att öppna under 2022. Mängderna återbruk har ökat under denna period. Om det beror på att utbildningen gett dem mer information och större självförtroende i att lämna till återbruk eller om det är ett resultat av pandemin är oklart. I kontrast till detta har inte konsumerandet av återbruk ökat vilket innebär ett minskat nettoåterbruk.

Ursvikens återvinningscentral har en "Byggbod" upprättats under 2021 med syfte att återbruka mer byggmaterial och därmed förebygga byggavfall. Resultatet och effekten av denna är ännu inte utvärderad

Skellefteå kommuns hemsida har fått ett helt nytt utseende och avfallsverksamheten har försökt göra informationen om avfall och återbruk så tydlig som möjligt. Det har dock inte blivit något extra på hemsidan angående återbruk eller förebyggande av avfall.

4. Nedskräpning i stad och natur ska årligen minska

Listade möjliga aktiviteter till målet och utförande av dessa

- Informationskampanjer riktat till skolbarn om nedskräpning
- Informera om nedskräpning (dumpning) i naturen
- Genomföra riktade kampanjer mot målgrupper och/eller avfallslag
- Visualisera skräpet i stadsmiljö
- Börja föra statistik på nedskräpning i stadsmiljö

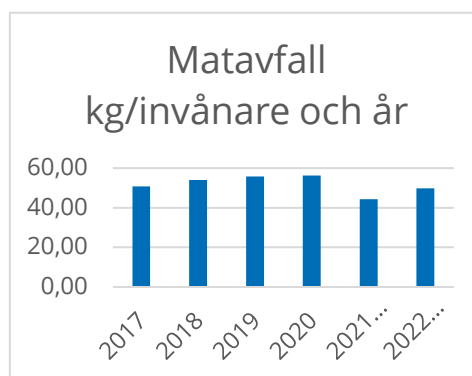
Tillsammans med en serietidningsgrafiker från Medle folkhögskola togs två kampanjer fram varav en handlar om avfallets väg från nedskräpning till havet. Denna har använts på verksamhetens sociala medier.

Varje år arrangeras SEE Hållbarhetsveckan i Västerbotten med projektledare Nolia AB. Avfallsverksamheten har varje år som ambition att medverka på något sätt. Avfallsverksamheten har arrangerat Plogging – Plocka skräp i samband med en joggingtur eller promenad och arrangemang för skolelever.

5.2 Förebygga resursslöseri

1. Senast år 2022 ska mängden insamlat matavfall öka till 69 kg/invånare och år från 52 kg/invånare och år

Målet är inte uppnått och kommer förmodligen inte att uppnås till 2022. Under hösten 2020 byttes matavfallspåsarna som kommunen tillhandahåller ut från majsstärkelsepåsar till papperspåsar. Effekten av detta bör kunna utläsas av utfallet 2021

Listade möjliga aktiviteter till målet och utförande av dessa

- Informationskampanjer om förflyttning av matavfall från grönt till brunt kärl
- Information om biogasproduktion
- Se över taxan till att främja utsortering av matavfall
- Utöka insamling av matavfall från verksamheter som hanterar livsmedel

I samband med att Skellefteå kommuns Samhällsbyggnadsförvaltning antog utmaningen att minska hushållsavfallet med 25% till 2025 startade också en upphandling av kommunikationsbyrå för en ordentlig kampanj. Samarbetet sträcker sig till 2025 och planen är att ändra inriktning varje år. 2021 har fokus legat på förpackningar, 2022

kommer fokuset ligga på matavfall och matsvinn. Plockanalysen som genomfördes 2020 tillsammans med kommunerna i Västerbotten hade även ett speciellt fokus på bland annat onödigt och oundvikligt matavfall. Denna visade att Skellefteås hushåll i genomsnitt slänger 18 % onödigt matavfall i matavfallskärnen. Detta innebär en årlig vikt av ca 700 ton onödigt matavfall som hushållen slänger i Skellefteå kommun. (Onödigt matavfall=matsvinn)

2. Senast år 2022 ska mängden felsorterade förpackningar och tidningar i restavfallet minska till 42 kg/invånare och år från 80 kg/invånare och år

Listade möjliga aktiviteter till målet och utförande av dessa

- Information riktad till skolbarn om utsortering av förpackningar.
- Återkoppla till invånarna om projekt för ökad sortering i kommunen.
- Se över taxan till att främja utsortering av förpackningar.
- Se över avfallshanteringen i fritidshusområden.

En del av det skolprogram som Vatten och Avfall har tillsammans med Exploratoriet handlar om förpackningar. Vid besök i skolor diskuteras också förpackningsinsamling och materialåtervinning utifrån barnens ålder. Detta genomfördes under 2018 till första halvan av 2020. Därefter pausades alla besök med anledning av pandemin.

Ett flertal projekt och kampanjer har genomförts för ökad sortering. Några av dessa har funnits tillgängliga för alla, andra inte. Viktmätningssprojektet hade för avsikt att inte vara offentligt för att inte påverka resultaten från de Nudges som användes. Endast de som valdes ut att få kontinuerlig information har blivit uppdaterade och kommer under 2022 få ett brev kring resultatet.

Minimeringsmästarna för att minska allt sitt avfall (inte bara sortera) är ett projekt som tvärt om ska få mycket uppmärksamhet. Genom bland annat pressmeddelanden, sociala och traditionella medier.

Taxan har inte nämnvärt förändrats för att främja utsortering. Vid Avfallsplanens antagande var det på tal om att införa nya förordningar om producentansvar för förpackningar och tidningar. Detta innebar att kommunen skulle kunna rikta mer resurser till att skapa förutsättningar för sortering. Förordningen gav inte de förväntade resultaten och inga ändringar har därför gjorts. Test av våg på sopbil för att utvärdera mätningarna och eventuellt kunna göra en förändring mot viktbaserad taxa pågår.

Under perioden har även ett test med fastighetsnära insamling vid flerbostadshus avslutats och utvärderats med anledning av införande av tidigare nämnd förpackningsförordning (2018:1462).

En del fritidshusområden har fått egna kärl vid fastighetsgräns vilket har tagits emot med blandade resultat. Vissa områden har varit svårare att få till än andra. En ny

återvinningsstation i anslutning till ett av kommunens mest populära fritidshusområden, Boviksbadet, har tillkommit i samarbete med FTI AB, vilket har varit uppskattat.

Samtidigt har tre återvinningsstationer plockats bort på grund av samhällsutvecklingen och överklagningar från närboende. Inga nya lämpliga ersättningsplatser har kunnat utses.

3. Senast år 2022 ska alla transporter för insamling av hushållsavfall vara fossilfria.

Listade möjliga aktiviteter till målet och utförande av dessa

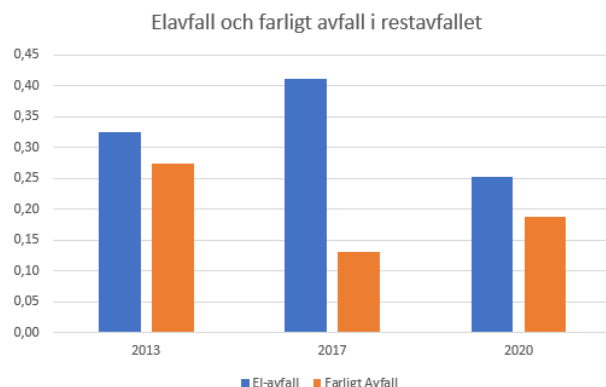
- Ställa krav på fossilfria drivmedel vid upphandlingar

Kommunens egna fordon för insamling av hushållsavfall är drivna av biogas. Detta utgör 60% av hämtningarna i kommunen. Entreprenören som kommunen har avtal med för resterande 40% har endast till viss del fossilfria transporter. Detta är något som måste ses över till kommande upphandling som kommer att göras inom tidsperioden för den nya avfallsplanen. Kommunen har ett mål om en fossilfri fordonsflotta till år 2030 och det är viktigt att börja med utbyten i tid för att inte hamna ur fas med livslängder på fordon.

5.3 Minska hushållsavfallets farlighet

1. Senast år 2022 ska inget farligt avfall eller el-avfall förekomma i hushållens restavfall

Resultat enligt plockanalys från 2020 visar att det farliga avfallet har ökat något i jämförelse med 2017 års plockanalys men att el-avfallet har minskat sen 2017 års plockanalys. Notera att alla siffror är under 0,5% av restavfallet. Målet är dock inte uppnått.

Listade möjliga aktiviteter till målet och utförande av dessa

- Utredda ytterligare insamlingssystem för farligt avfall och el-avfall
- Undersöka möjligheter att samla in el-avfall närmre fastigheterna.

Genom att öppna upp för att lämna avfall på ÅVC vid obemannade tider och då också kunna lämna farligt avfall och el-avfall har tillgängligheten för detta ökat sen 2019. Det är en förhoppning att det då ska bli mindre farligt avfall i restavfallet när det är enklare att åka till ÅVC vid en tid som passar kunden.

Det har också funnits tillgång till EL-in skåp vid tre butiker i Skellefteå stad som samlat in el-avfall mer lättillgängligt. Ytterligare butiker har anammat liknande system men på egen hand. Butiker är skyldiga att ta emot elavfall om de säljer elektroniska produkter, enligt §57-58 förordning (2014:1075) om producentansvar för elutrustning.

2. Senast år 2022 ska invånarnas attityd och medvetenhet kring farligt avfall och el-avfall öka från 2016 års nivå.

Målet baseras på undersökningen "Kritik på Teknik" som regelbundet genomförs via Sveriges Kommuner och Regioner, SKR. Enligt den senaste genomförda undersökningen från 2019 ligger svaren på frågor om farligt avfall i linje med tidigare undersöknings svar.

Listade möjliga aktiviteter till målet och utförande av dessa

- Information riktad till skolbarn om farligt avfall och el-avfall.
- Informera allmänheten om farligt avfall och el-avfall.
- Ordna tävlingar liknande batterijakten.
- Undersöka möjligheten att utöka insamling av el-avfall vid välbesökta platser.

Genom utbildningen som genomförs för att få tillgång till ÅVC vid obemannade öppettider informeras besökarna om allvaret och vikten av att det farliga avfallet hamnar rätt och på ett säkert sätt. Detta medverkar till att fler har blivit medvetna om vart de ska lämna det farliga avfallet och el-avfallet.

Inga fler butiker har kontaktats eller kontaktat kommunen för att införa butiksnära insamling av el-avfall. Det är dock några som gjort detta på egen hand.

6 Diskussion och sammanfattning

Målen i Avfallsplanen har inte uppnåtts och prognosen visar att de förmodligen heller inte kommer att uppnås. Vissa mål var högt uppsatta, ibland omöjliga att nå men tuffa mål medför hårdare arbete och gör att vi har mer att jobba mot framöver. En bidragande orsak till att målen inte uppfylls är bland annat att det saknats nödvändiga nationella beslut för en hållbar avfallshanteringen. Det behövs nya affärsmodeller med cirkulära flöden där förebyggande, återanvändning och återvinning är viktiga steg i den hållbara avfallshanteringen.

Coronapandemin kom under 2020 och gjorde att mycket av den planerade kundkontakten ställdes in. Detta kan ha medverkat till att några av målen har blivit försummade och aktiviteter som inte innebär kundkontakt har premierats. Det är ändå svårt att skylla allt på pandemin.

Under perioden för denna avfallsplan har många jobbat hemifrån, mycket munskydd och engångsprodukter har använts på grund av smittorisk och samhället i stort har stannat av. Detta har tydligt påverkat mängderna grovavfall där avfallsverksamheter runt om i landet sett en ökad mängd på återvinningscentralerna.